

Naar een effectief recht op water

Water heb je nodig om te drinken, te koken, je te wassen, naar het toilet te kunnen gaan... Water is een basisvoorwaarde voor een menswaardig bestaan. Toch noteerde het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting (verder: het Steunpunt) 1712 afsluitingen bij huishoudens in België in 2009. Henk Van Hootehem, medewerker van het Steunpunt: *“Zoals Catherine Ashton - Hoge Vertegenwoordiger van de Europese Unie - onlangs benadrukte, is het recht op water en sanitatie rechtstreeks verbonden met de rechten van de mens. Afsluitingen omwille van betalingsmoeilijkheden staan haaks op dit recht, en moeten tot elke prijs vermeden worden. Het sociaal luik in verband met watervoorziening moet dringend verder uitgewerkt te worden”.*

Ook met betrekking tot water worden huishoudens dus met problemen geconfronteerd. Vandaar dat het Steunpunt een overleggroep water en armoede opstartte. De resultaten van deze uitwisselingen en de daaruit voortvloeiende aanbevelingen werden opgenomen in het tweejaarlijkse Verslag dat het Steunpunt in december vorig jaar presenteerde.

Geconfronteerd met het gebrek aan informatie over de sociale aspecten in verband met watervoorziening, organiseerde het Steunpunt daarnaast een enquête bij de watermaatschappijen in België. In deze enquête werd gevraagd naar de prijzen en gemiddelde factuurbedragen, de sociale maatregelen, het aantal ingebrekestellingen (onbetaalde facturen) en betalingsplannen, het aantal verwijzingen naar de lokale adviescommissies (in Vlaanderen) en naar de rechtbanken, het aantal afsluitingen, de dienstverlening naar de klant toe, ...

Enkele vaststellingen:

(1) **Een aantal mensen beschikt niet over water.** Het gaat hierbij dan bijvoorbeeld over mensen die op straat leven. Gemeenten en steden zouden over **openbare (drinkbaar) waterpunten** moeten beschikken. Tegelijk is het belangrijk de **kwaliteit van leidingwater** en het bijzonder grote **prijverschil met flessenwater** (leidingwater is volgens schattingen van het Steunpunt 178 keer goedkoper) sterk te **promoten**. Het gebruik van flessenwater is juist sterk ingeburgerd bij sociaal-economisch zwakkere groepen. De watermaatschappijen wijzen echter op de ongelijke strijd inzake promotiebudgetten in vergelijking met de grote flessenwaterfabrikanten.

“Een boodschap die zich specifiek richt tot de groepen in bestaansonzekerheid, die vaak denken dat kraantjeswater niet gezond is, dringt zich op. Je zou commerciële (flessenwater)bedrijven moeten verplichten om op waterflessen te vermelden dat “kraantjeswater goed is voor de gezondheid.” (een vertegenwoordiger van een vereniging waar armen het woord nemen)

(2) De **waterfacturen stijgen** de laatste jaren (in de periode 2006-2009 in het Vlaamse en Waalse Gewest ongeveer 35 %, in Brussel met 5 %). Dit is niet zozeer te wijten aan een stijging van de productie en levering van water, dan wel aan een grote toename van de saneringsbijdragen voor afvoer en zuivering van water. Het gemiddeld factuurbedrag voor 100 m³ bedroeg in 2009 332 euro in Vlaanderen, 338 euro in Wallonië en 204 euro in Brussel. Er zijn grote verschillen tussen de verschillende watermaatschappijen (naargelang de kost voor productie en levering van water) en de gemeenten (naargelang de hoogte van de gemeentelijke saneringsbijdrage, in het Vlaamse en Brusselse Gewest).

Het goedkoopste water is natuurlijk nog altijd het water dat je niet verbruikt. Men zou in de maatregelen en instrumenten in het kader van de **energiebesparingsprogramma's** van de gewesten systematisch '**water**' moeten **toevoegen als aandachtspunt**. Heel wat mensen die in armoede of bestaansonzekerheid leven, wonen in huizen met een slechte installatie (oude en/of loden buizen, geen hemelwaterinstallatie, ...) of met een collectieve watermeter voor verschillende woongelegenheden (waardoor je geen zicht hebt op je gebruik, wat dus ook op geen enkele manier aanzet tot waterbesparing).

- (3) Een aantal **huishoudens komen in de problemen**. Dat blijkt duidelijk uit
- het aantal ingebrekestellingen (een tweede herinnering en aanmaning voor een achterstallige factuur): 175.518 in Vlaanderen (7,69 % van het aantal aansluitingen), 231.101 in Wallonië (15,95 %) en 37.320 in Brussel (13,99 %) (cijfers 2009);
 - en het aantal betalingsplannen: 32.898 (1,44 %) in Vlaanderen, 58.303 in Wallonië (4,02 %) en 13.725 in Brussel (5,14 %) (cijfers 2009 voor Brussel en Wallonië, 2008 voor Vlaanderen).

Een evolutie aanduiden is omwille van veel ontbrekende cijfers niet altijd evident. Een goede registratie dringt zich dan ook op.

Voor elektriciteit en gas zijn er sociale openbaardienstverplichtingen voorzien, evenals een statuut van beschermde klant met daaraan verbonden sociale maximumprijzen (sociaal tarief). Het debat rond de introductie van **openbaardienstverplichtingen** voor water moet dringend aangegaan worden. Een statuut van **beschermde klant** zou mensen een bijkomende bescherming kunnen geven, en het **recht op lagere tarieven**. De bestaande maatregelen in de gewesten – vrijstelling van saneringsbijdragen voor bepaalde categorieën in het Vlaamse Gewest, en het Sociaal Fonds in het Waalse en Brusselse Gewest – kunnen hier als vertrekbasis dienen.

"Alle solidariteit die we willen aangaan, wordt door de andere mensen betaald. Laat ons dat goed voor ogen houden, en dat is waarover het gaat natuurlijk. De grote vraag is: hoe solidair wil een samenleving zijn met zijn armsten." (een vertegenwoordiger van de watermaatschappijen)

(4) Uit de enquête blijkt dat de watermaatschappijen vrij verschillend omgaan met achterstallen: de hoogte van het bedrag waarbij men tot actie overgaat, of men een incassobureau inschakelt, naar de rechter stapt, en al dan niet een actieve rol van de lokale adviescommissie (in Vlaanderen) nastreeft.

In 2009 waren er 1712 afsluitingen in België bij huishoudens. Een afsluiting betekent dus dat je over geen leidingwater meer beschikt. Experimenten met de introductie van een waterbegrenzer (met een heel klein debiet) ervaren de betrokken gezinnen de facto als een afsluiting. **Een afsluiting moet – in het licht van een recht op water – tot elke prijs vermeden worden**. De organisaties die in de overleggroep binnen het Steunpunt

samenkomen wijzen onder andere op het belang van een **uitgebouwde schuldbegeleiding**.

"We moeten alle mogelijke oplossingen gebruiken zodat er geen afsluiting meer gebeurt."
(een vertegenwoordigster van de OCMW's)

De nota met de resultaten van deze enquête is vanaf vandaag beschikbaar op de website van het Steunpunt (www.armoedebestrijding.be). Ook het verslag van een seminarie dat het Steunpunt op 6 juli 2010 rond 'een effectief recht op water' organiseerde is beschikbaar, met de uitwisselingen tussen organisaties waar armen het woord nemen, de federaties van de ocmw's, vertegenwoordigers van de watermaatschappijen en andere actoren.

Voor meer informatie:

Contact NL

Henk VAN HOOTEGEM

Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting

Tel: 02-212.31.71

Gsm: 0485-71.52.24

E-mail: henk.vanhootegem@cntr.be

Contact FR

Françoise DE BOE

Service de lutte contre la pauvreté, la précarité et l'exclusion sociale

Tél: 02-212.31.61

Gsm: 0476-48.67.79

E-mail: francoise.deboe@cntr.be